

Metafora

Jan Johann Albinn Mooij

◆ bytový seminář, česky | anglicky, vznik: 17. 10. 1983

◆ private seminar, Czech | English, origin: 17. 10. 1983

Metafora [1983]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1983-10-17 J. J. A. Mooij – Metafora (1) [LVH151VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: 14. 10. 83. Metafora.

Jiný hlas: *...to Prague is very impressive and not in the least because of the opportunity to be here and to learn something about your circle.*

Jiný hlas: Děkuji za přivítání a chtěl bych vyjádřit také potěšení z toho, že jsme se mohli sejít a být tady a mít nějaké nové podněty nejenom z Prahy, ale i odjinud ze světa.

Jiný hlas: *The subject is metaphor and truth and convention. All of you or some of you may have read the paper. Some of them. And now it seems the best thing to do that I speak first somewhat more in general about the problems of metaphorical language.*

Jiný hlas: Tématem je metafora, pravda a konvence. Snad jste to četli, říkám, že někteří, a mám tedy za to, že nejlépe bude, začneme-li obecným tématem, co to je metaforická mluva.

Jiný hlas: *Let me give you a kind of background for the paper. Later on I might give you a summary of the paper.*

Jiný hlas: Nejdříve vám prostě něco řeknu k tomu textu a pak provedu takový závěrečný souhrn toho, co bylo řečeno.

Jiný hlas: *The fundamental question to begin with is, of course: what is a metaphor?*

Jiný hlas: Základní otázkou samozřejmě je, co to vlastně metafora je.

Jiný hlas: *First I'll give some examples.*

Jiný hlas: Nejdříve dám několik příkladů.

Jiný hlas: *I would have liked to be able to use examples from your own language, but that is impossible to me.*

Jiný hlas: Nejraději bych dal příklady z vaší řeči, z vašeho jazyka, ale to je pro mě nemožné.

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Jiný hlas: O to se postaráme v diskuzi.

Jiný hlas: *For instance, we may say that somebody was flooded with relief, or brushed an objection aside, where flooded and brushed are metaphors.*

Jiný hlas: Tak příklad je... nevím... zaplavila ho úleva, *happiness, gladness, Erleichterung*... že někdo je zaplaven úlevou. *Überströmen*, ano, že ho zaplavila úleva. A druhý příklad je, že někdo odmrštíl námitku.

Jiný hlas: *Or we may speak of the machinery of logic, meaning its conceptual system.*

Jiný hlas: Nebo můžeme mluvit o mechanismu logiky, nebo prostě o *machinery*, to je jako o tom, že ta jeho logika pracuje jako mašina třeba.

Jiný hlas: *We may call a person an elephant or a serpent or a fox.*

Jiný hlas: Můžeme o nějaké osobě říct, že to je slon nebo zmije nebo liška.

Jiný hlas: *The poet Heine writes about Flügel des Gesanges.*

Jiný hlas: Básník Heine může mluvit o „poletování zpěvu“.

Jiný hlas: *And Thomas Mann about der Brunnen der Vergangenheit, tief ist der Brunnen der Vergangenheit.*

Jiný hlas: A Thomas Mann o „studnici minulosti“, jak hluboká je studnice minulosti.

Jiný hlas: *And one further example to which I will come back: Shakespeare in As You Like It says: All the world is a stage and all the men and women merely players.*

Jiný hlas: No a poslední příklad, k němuž se ještě vrátím: Shakespeare ve své hře *Jak se vám líbí* má tuhle metaforu: svět je divadlo, jeviště a lidé jsou jenom herci.

Jiný hlas: *In all these cases we use a word or some words in a non-standard way.*

Jiný hlas: V běžné řeči používáme slova nestandardním způsobem.

Jiný hlas: *That is, in speaking about a certain subject, say S, the subject S, we use a word M which has a standard descriptive meaning which is not applicable to S, but we apply it to S in the context.*

Jiný hlas: Máme subjekt S a máme slovo M, které podle svého standardního významu nemůže být normálním způsobem použito, aby vypovídalo o tom subjektu S.

Jiný hlas: *Think for instance of the machinery of logic. In logic there is no machinery, but we use the word machinery.*

Jiný hlas: Vzpomeňme třeba ten mechanismus logiky. V logice žádný mechanismus není, ale my používáme slova jako mašinerie, logická mašinerie, žádný mechanismus tam není.

Jiný hlas: *The subject may be determined by the verbal context, as in the case of the machinery of logic, but it may also be determined by the situation. We see a person and say: look, an elephant.*

Jiný hlas: Ten objekt pak může být chápán v určité souvislosti – teď nevím, jestli jsem to dobře formuloval – v určité souvislosti, kdy prostě v jednom případě беру jako smysluplné, že o někom se řekne, že je slon, a podruhé se začnu divit, jak to, slon, když nemá chobot nebo tak dále. Asi v tomhle smyslu, teď jsem to dost volně, nevím, jestli jsem tomu dobře rozuměl.

Jiný hlas: *As a result of this, there occurs a kind of collision or tension or friction on the level of the normal meanings involved.*

Jiný hlas: A tak je z toho vidět, jak v této podobě dochází k jakési kolizi, k napětí, ke tření na úrovni těchto normálních významů slov.

Jiný hlas: *But, and that is essential, we get only a metaphorical utterance if the utterance has sense, is meaningful after all.*

Hejdánek: No, a z toho je vidět, že metaforu chápeme jenom za předpokladu, že ta metafora má nějaký smysl, má nějaký význam, něco znamená.

Jiný hlas: *A nonsensical or absurd statement is not a metaphor. It must be...*

Hejdánek: Takže když řeknu něco nesmyslného, tak to ještě z toho nemůže mít metaforický význam.

Jiný hlas: *It must be possible to interpret the utterance in such a way that the utterance is a significant one and has an understandable point or meaning.*

Hejdánek: Takže ten výraz můžeme interpretovat jedině za předpokladu, že nějaký význam má, že něco znamená.

Jiný hlas: Myslím, že to *utterance* přichází...

Jiný hlas: Já myslím, že to je něco jako výrok.

Jiný hlas: Projev, to je normální projev.

Jiný hlas: Slovní výraz.

Jiný hlas: Projev, to je v podstatě projev.

Jiný hlas: Prohlášení, skoro jako výrok.

Jiný hlas: *Okay. Think again of the examples I have given, in all of them it will not be too difficult to find that point or meaning of the utterance.*

Hejdánek: Když znovu přemýšlíme o těch příkladech, v nichž jsme si to ozřejmili, v každém z nich najdeme ten *point*, ten smysl.

Jiný hlas: *Now, a very much theorizing has been done on the question how to explain the metaphorical meaning.*

Hejdánek: Bylo vynaloženo mnoho úsilí, aby se vysvětlilo, jak vůbec je možný metaforický význam.

Jiný hlas: *In order to get a correct view of the matter, a number of observations have to be made.*

Hejdánek: Aby se něco takového zdařilo, bylo potřeba vykonat celou řadu výzkumů.

Jiný hlas: *I'll try to make them as clear and brief as possible.*

Hejdánek: Pokusím se je učinit co možná nejvíc jasnými a stručnými.

Jiný hlas: *The first is this one. When one looks after metaphors, when one starts to look after metaphors, one finds more and more of them.*

Hejdánek: První bod je ten, když začínáme hledat metaforu, nacházíme jich víc a víc.

Jiný hlas: *So it is not too strange that some philosophers have claimed that the whole of language is metaphorical.*

Hejdánek: Není divu, že někteří myslitelé začali tvrdit, že celý jazyk je jedna velká metafora.

Jiný hlas: *Indeed, many standard meanings seem to have an origin in metaphors.*

Hejdánek: A vsutku, mnoho výrazů v jazyce má svůj původ v metafoře.

Jiný hlas: *Think for instance of a number of words in connection with seeing, to see a point, an overview and words like that.*

Hejdánek: Třeba celá řada výrazů souvisejících s viděním, prohlédnutí, přehled a podobně, dělat přehledy a podobně, všechno se to užívá v metaforách.

Jiný hlas: *However, saying that the whole of language is always and constantly metaphorical makes the concept of metaphoricalness quite useless.*

Hejdánek: Ale naproti tomu říci, že celý jazyk je metaforický, vlastně způsobuje, že pojem metafory je zcela bezúčelný.

Jiný hlas: *The concept needs a counterpart.*

Hejdánek: Pojem vždycky vyžaduje protipól.

Jiný hlas: *It's only a useful concept in contradistinction from literalness.*

Hejdánek: Tím protipólem je tady doslovnost, on říkal *literalness*, prostě to doslovné.

Jiný hlas: *Whatever the origin of the meanings of words, many meanings are now standard, part of the dictionary, literal.*

Hejdánek: Původ slov je jakýkoliv, běžně v mluvě se většina slov stala čímsi standardním a zařadila se do slovníku jako slova doslovná.

Jiný hlas: *And the remaining part, the non-literal part, is figurative.*

Hejdánek: Ta zbylá část je figurativní, abychom řekli česky, pojďme říkat raději doslovné a přenesené, není to přenesené.

Jiný hlas: Figurativní je přenesené. Figura je obraz. *Surely in my description of metaphoricalness as I have given it, it appeared already that the metaphorical use of a word, a metaphorical meaning, is contrasted with its literal use, a literal meaning.*

Hejdánek: A jak jsme zatím o tom mluvili, tak z toho vyplývá, že metaforický význam stojí proti doslovnému významu.

Jiný hlas: *Then a second observation. There is anyhow a complication. Not all figurative, that is, not all non-literal meanings are metaphors.*

Hejdánek: Druhé pozorování: ne všechny nedoslovné významy jsou metaforou.

Jiný hlas: *Some for instance are ironical...*

Hejdánek: Některé jsou ironické.

Jiný hlas: *Others hyperbolic...*

Hejdánek: Některé jsou nadsázky.

Jiný hlas: *We have pars pro toto...*

Hejdánek: Máme také záměnu části za celek.

Jiný hlas: *...etc. In a rhetorical treatise those different types of figures have been described and classified.*

Hejdánek: V rétorických traktátech byla celá řada těchto figur, jak se tomu říká, popisována a klasifikována.

Jiný hlas: *One rule of thumb is that metaphors differ from other figures by involving some kind of implicit analogy or comparison.*

Jiný hlas: V jednom z těch výkladů je, že metafora se liší od ostatních figur tím, že obsahuje jakousi podobnost či srovnání.

Jiný hlas: *I think that will do for the moment to distinguish metaphors from other figures.*

Jiný hlas: To by mohlo teďka pro ten moment stačit, aby se ty metafory odlišily od ostatních figur, myslím.

Jiný hlas: *Okay, alright, if something is not quite as it should be, then please give some indication, but everything is alright.*

Jiný hlas: V pořádku, snad je všechno jasný, kdyby byly problémy, kdyby náhodou, tak se zeptejte.

Jiný hlas: *Then third observation, many metaphorical meanings too are standard and can be found in the dictionary.*

Jiný hlas: Třetí pozorování, celá řada metaforických významů už byla standardizována a jsou součástí slovníků.

Jiný hlas: *Think of calling a person a fox or a serpent, or of such expressions as burning with hate or love.*

Jiný hlas: To platí o takových výrazech, nevím, jestli jako třeba to liška nebo nebo [nesrozumitelné], a nebo třeba jak se užívá slova hoření v souvislosti s nenávistí nebo láskou.

Jiný hlas: *Or of the use of green to indicate youth, inexperience, immaturity.*

Jiný hlas: A užití slova zelený na jako poukaz k mládí, nezkušenosti a nezralosti.

Jiný hlas: *Those expressions are often called dead metaphors.*

Jiný hlas: Takové výrazy jsou někdy nazývány mrtvými metaforami, ve smyslu už jednou fixované.

Jiný hlas: *Are they metaphors at all?*

Jiný hlas: Jsou to vůbec metafora?

Jiný hlas: *Often enough they do function quite like literal words.*

Jiný hlas: Ve skutečnosti fungují jako doslovná nebo literární.

Jiný hlas: *But in many cases they can easily be revived.*

Jiný hlas: Ovšem v drtivé většině případů velmi snadno mohou být oživeny.

Jiný hlas: *So it would be wrong, I think, to leave them quite out of the picture.*

Jiný hlas: Proto by podle mého soudu bylo nesprávné, abychom je zcela ztratili z očí.

Jiný hlas: *But surely the field of metaphor has no strict and precise borders.*

Jiný hlas: Oblast metafory zajisté nemá pevných a jednoznačně definovaných hranic.

Jiný hlas: *There is no border line, there is rather a kind of border territory between the full blown metaphorical on the one hand and the indisputably literal on the other with so called dead metaphors in between.*

Jiný hlas: Nemůžeme v žádném případě hovořit o nějaké hraniční čáře, nanejvýš o nějakém pohraničním území, kde dochází k přechodu mezi naprosto zřejmými metaforami na jedné straně až po ty mrtvé metafora, které už jsou zafixovány a fungují literárně nebo doslovně, v podstatě jako kdyby byly doslovné, na straně druhé.

Jiný hlas: *I am stupid man, why it is possible that the dead metaphor revived, fixed and revived, this advantage or not advantage but this progress to the truth by the reviving.*

Jiný hlas: On se zeptal, jak ty fixované mrtvé metafora se mohou oživit, co to je za proces k pravdě, process to the truth.

Jiný hlas: *I try to say to control me, for example if we speak about the sunrise, then it is already taken as quite literal. But we can easily revive this metaphor if we speak, if we impress on the real meaning of rising and if we know that the sun doesn't rise at all. That it's only a phenomenon from our view point but really the earth and so on. I don't know if it was well... I should have said it first... to control if it was well understood.*

Jiný hlas: Chtěl si zkontrolovat, jak já chápu, tak jsem přispěl příkladem. Když mluvíme o východu slunce, tak je to věc, kterou už bereme naprosto doslovně a ve slovníku taky to máme. Východ, rozumí se jednak světová strana, jednak taky ta metafora, že je to ta světová strana, jaká pak se to vezme, že je to od vycházení. A to se, i když je to ten východ slunce, ale slunce přece nevychází. Když si to uvědomíme, tak vlastně jsme tu metaforu oživili. Mrtvá metafora, která už byla braná jako normální termín ve slovníku, se najednou ukazuje jako jakési přirovnání, jako kdyby slunce vycházelo, a pak vstávalo a šlo vzhůru. To si jenom chtěl zkontrolovat, jestli mu bylo dobře rozuměno.

Jiný hlas: *Is it clare et distincte? I think, of course I only could follow your English answer, I think I could agree with you, especially in the work of poets. I think one sometimes sees that they revive dead metaphors by playing with the metaphor.*

Jiný hlas: Říkám, že mu rozuměl a upozornil zvláště na to, že jsou to právě často básníci, kteří oživují

metafory, takže v jejich básních se ten význam už zapomenutý ocitá v popředí.

Jiný hlas: *That makes it clear.*

Jiný hlas: On mluvil o... o stupňování. No. Takže v podstatě o metafoře? O stupňování... To není ono, to je nesmysl, protože maximálně užití z té výhybky k původnímu významu, ale ne naopak. Já nevím, jestli si rozumíme. Hele, víte co, když v ropě černá díra, vy z toho uděláte černou díru hvězdy. Tak to je přeznačení. Dobře. Moment... ještě jednou.

The question is, uh, I cannot understand what it really means to make a metaphor alive. What is a metaphor? The metaphor is a use of a word not in a literal meaning but in a new, different meaning. If a poet makes a dead metaphor alive, what does he really do? He brings us back to the original meaning of the word. It means, not metaphorical, but literal. Then he doesn't make the metaphor alive because it's no metaphor or... nebo... co to bylo... Jo. I think I understand. The original meaning of metaphor is not metaphorical but literal. And what makes him alive? In a real living metaphor we have the phenomenon of double meaning. There is the literal meaning and there is the application of that meaning onto a new subject to which it cannot be properly applied.

Vždycky jsou tam přítomny dva významy. Jeden ten literární, ten doslovný, a jednak ten druhý, v němž je toho slova použito jaksi nelegitimně. To jest literárně nelegitimně. Na něco jiného, na co normálně by se to nemohlo použít. Vždycky tyhle dva významy tam jsou.

So a metaphor can be revived by actualizing the original meaning which is in itself a literal one. But which, while being applied to a subject to which it is normally not applicable to, functions as a metaphor. So I agree with the view that if a poet revives a metaphor, he revives the original meaning, literal meaning, but while the context is metaphorical, he revives the metaphor while doing that.

Je to tak, a to znamená, že jestliže ten básník použije tu metaforu, která už je brána takřka nemetaforicky, že, použije znovu jako metaforu, tak zajisté to dělá tím, že zdůrazní ten původní nemetaforický význam, který už je zapomenutý právě. Ale protože to dělá v kontextu, který je opět metaforický, tak tím neruší metaforu, nýbrž naopak ji oživuje jakožto metaforu, protože ta už byla mrtvá, když jsme necítili ten původní význam, který je nemetaforický. Jo?

No takový příklad by byl ten básnický příklad... ale to byl živější příklad... *One question more, is it possible?* Hejdánek: Yes.

Jiný hlas: Měl bych ještě otázku k tomu stupňování, k tomu významu slova. Když jsme mluvili o tom *intencionálním předmětu*. Já bych se ptal, když se použije jedno slovo v tom doslovném významu, a pak když se použije jako metafora, jestli je tam tentýž *intencionální předmět* toho výrazu, jestli je to to samé slovo, jestli jsou to různá slova? Jestli se to slovo pouští do metafory s jiným *intencionálním předmětem*, než když se použije doslovně? Nebo jestli jsou tam vždycky přítomny oba *intencionální předměty*, nebo jak to je? Protože když se řekne, že v té metafoře jsou přítomny dva významy, tak to sugeruje, že tedy oba *intencionální předměty*. Když třeba řeknu: „Život je pes,“ jako příklad, tak já tady necítím, že by v tom výrazu „pes“ byl *intencionálním předmětem* skutečný pes. Pes jakožto *intencionální předmět*.

The question about the possibility of a word having two meanings. With regress to some discussions here, we discussed it yesterday in a short sense. If we speak about the meaning of a word, then the meaning of this word is oriented to an object, to an intentional object. Then if a metaphor has to have two meanings, then it has to have two intentional objects. But can we understand, can we maybe interpret the metaphor in such a way? If we say, and she took an example from Czech language: The life is a dog. I don't feel...

Jiný hlas: that in this case the real dog as an... not a living dog, but a dog as a *universal* is present as one of two meanings in this metaphor. I don't feel it as another... as a *bifurcation* of meanings. In such a connection it's quite clear that it has only one meaning and it is that of the metaphorical, non-literal one. I disagree, I disagree. I think in that example which I don't quite know how to understand, but I don't know what the meaning of the expression is 'the life is a dog', but apart from that I think I can catch the point nonetheless. It's very, very similar as you... you gave some examples: 'life is like a school'. So, okay.

Then my analysis would be that in that metaphorical sentence the word 'dog' has still also its normal meaning. It has not lost its normal meaning. It is therefore still able even to refer to a dog, but it is used to describe some aspects or some character or some quality of life. And thus it is used in a quite different way from the way we use it in sentences when we say: 'Look, a dog', if really a dog passes in the street.

Hejdánek: Nesouhlasím s tou interpretací, i když nevím docela přesně, já jsem vypálil to totéž jako s tou školou, která je tam uvedena v tom případě. Prostě není tomu tak, že tvrdí, není tomu tak, že když řeknu, že život je pes, že tam není přítomen význam psa jako takového, nýbrž naopak tam je, a to proto, že život je k něčemu takovému přirovnáván, a i když dochází k nějakému tomu posunu, k tomu vytvoření toho nového významu, tak ten původní zůstává v jisté míře zachován a my to cítíme, že zůstává.

Asi bude lépe teda jenom dávat kontrolní otázky a nediskutovat.

Jiný hlas: Jenomže ta moje otázka dala tu intenci přece.

Hejdánek: No dobrý, v pořádku. *We should leave it for the discussion. I hope we can come back to it.*

Jiný hlas: *At the end of the session, yeah.* Then fourth observation, which is about the fundamental question: How do metaphors work?

Hejdánek: Jo, a tohle se týká základní otázky, jak metafora funguje, jak pracuje, jak vlastně působí.

Jiný hlas: And I should state that there have been defended mainly three views about this question in recent times.

Hejdánek: Jo, a tady bych poznamenal, že v poslední době jsou zastávány zejména tři názory, tři hlediska.

Jiný hlas: The first view is the so-called *comparison view*, according to which metaphors are essentially comparisons or similes.

Hejdánek: První názor nebo první pojetí je, že metafora jsou v podstatě přirovnání, srovnání.

Jiný hlas: The comparative particles such as 'as' or 'like' would have been left out so that metaphors are a kind of implicit comparison.

Hejdánek: Když se vynechají ty částice jako nebo jakožto, tak pak se z toho stává přirovnání implicitní.

Jiný hlas: Notice that this is not equivalent to the much more general view that metaphors are characterized by being based on or by involving an implicit *analogy*.

Hejdánek: *Analogy... analogy.*

Jiný hlas: In distinguishing metaphors from other *figurative language*, I said metaphors involve *analogy* or comparison. That is a much weaker view than the view now under discussion that metaphors are really comparisons.

Hejdánek: Na rozdíl od nějakého pozorování, že vyhledáváme nějaký analogie, tak tady je prostě názor, že metafora jsou srovnání, skutečné srovnání.

Jiný hlas: Then we have secondly the *connotation view*.

Hejdánek: A pak máme na druhé straně názor konotační.

Jiný hlas: According to this view, metaphors work by activating connotations.

Hejdánek: Podle tohoto názoru metafora fungují tím, že jsou aktivovány konotace. Pro ty, kteří to neznají, my jsme tady toho slova používali, prostě existuje jakýsi ústřední význam slova a pak takový postranní významy, který se můžou někdy měnit podle kontextu. A těmto postranním významům, zatímco ten ústřední význam je *denotace*, tak to kolem je *konotace*. To, co souzní s tou hlavní, něco jako v hudbě harmonický tón.

Jiný hlas: Words may have next to their standard or *denotative* meaning, *connotative* meanings.

Hejdánek: Jde tedy o důraz na to, že vedle denotačního mínění jsou tu i mínění konotační.

Jiný hlas: *In metaphors the latter, that is the connotations, come to the fore, to the foreground.*

Hejdánek: A u metafor právě tyhle ty konotace, který normálně jsou na okraji, se dostávají do středu.

Jiný hlas: *Green or serpent or stage, examples which I have used, have according to this analysis certain connotations which are selected by the metaphorical use of those words.*

Hejdánek: Ta slova, jako jsme tady používali, jako zelený nebo had, co to ještě bylo, mají jisté vedlejší významy a v tom používání metaforickém se právě tyhle ty významy stávají hlavními.

Jiný hlas: *And that depends upon the context, of course.*

Hejdánek: A to ovšem zase závisí na kontextu.

Jiný hlas: *And then thirdly we have the interaction view, mainly developed by the American philosopher Max Black.*

Hejdánek: Pak máme interakční názor, který rozvinul hlavně americký filosof Max Black.

Jiný hlas: *Metaphorical expressions occur within a literal context.*

Hejdánek: Metaforické výrazy se vyskytují v literárním kontextu, v doslovném kontextu.

Jiný hlas: *Together, metaphorical and literal part of the utterance, in this the metaphorical word is called the focus and the remaining part the frame.*

Hejdánek: V jeho názvosloví ten metaforický výraz [nesrozumitelné]

--- (1983-10-17 J. J. A. Mooij - Metafora (1) [LVH151VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *About the object of the focus is projected onto the object of the frame.*

Jiný hlas: To, co myslíme nebo co míníme ve vztahu předmětu ohniska, tak to se promítá na předmět toho rámce.

Jiný hlas: *Take again the machinery of logic or all the world is a stage. What we think about what a machinery is or what a stage is, we project onto logic or the world.*

Jiný hlas: Když vezmeme příklady, které jsme tady uváděli, třeba že ta logika je mechanismus, mašina, anebo že svět je jeviště, tak tady na jedné straně ta mašina nebo toto jeviště je promítáno na logiku nebo svět.

Jiný hlas: *This results into a kind of interaction between our conceptions of the two things or entities or object.*

Jiný hlas: Z toho pak vyplývá jakási interakce mezi tím dvojím významem, míněním, věděním, které se staví k tomu objektu ohniska i rámce.

Jiný hlas: *We see the one in the light of the other such that certain aspects of it are highlighted and others obscured.*

Jiný hlas: Tak vidíme jedno ve světle toho druhého, takže některé stránky jsou více osvětleny a druhé jsou zastíněny.

Jiný hlas: *Stage-like aspects of the world are highlighted, machine-like aspects of logic are highlighted, fox-like aspects of man are highlighted.*

Jiný hlas: Ty mechanické nebo mašinová stránka logiky osvětluje logiku. Liščí charakter osvětluje charakter nějakého člověka. To jeviště, ano, to je tedy jevištní charakter osvětluje povahu světa.

Jiný hlas: *I summarized Max Black's view, but also Ricoeur's theory is not too far removed from such an approach.*

Jiný hlas: V souhrnu tak ukazují Blackovo pojetí, od kterého není příliš vzdálen také Ricoeur.

Jiný hlas: *This latter view, that is the interaction view, is I think a very strong one. No, no, no, I mention no further... the third view, the interaction view, is I think a very strong one.*

Jiný hlas: To třetí pojetí je vskutku velice silné.

Jiný hlas: *It stresses the illuminating, highlighting or suggestive character of metaphors, which often is just the reason why they have been chosen at all.*

Jiný hlas: Velmi dobře osvětluje, jak metafora osvětluje ostře některé stránky toho, o čem mluvíme, a tím vysvětluje také, proč vůbec byla zvolena ta forma metafory.

Jiný hlas: *This view also allows for the analogy between focus object and frame object as a base for the metaphor, but without making metaphor simply a kind of shorthand comparison.*

Jiný hlas: Dovoluje také poukazovat na vztah mezi tou relací ohnisko-objekt a rámec-objekt, aniž by nás přiváděl k nějaké příliš zjednodušené formě přirovnání.

Jiný hlas: *It allows too for the creative use of metaphors, that is its use as a means to express new views on a subject, to express in new verbal ways certain personal feelings or thoughts about a subject.*

Jiný hlas: Také ukazuje, jak je možné v tvořivých, nových metaforách postihovat něco podstatného tak, že

je tomu rozumět, že tedy není třeba si zvykat na metaforu, abychom jí rozuměli, a když někdo přijde s novou metaforou, tak zvlášť když je dobře zvolena, byť tvořivě nová, tak jí dobře rozumíme.

Jiný hlas: *One might object that not all metaphors are really creative or even important or substantial enough to deserve a description in terms of the interaction view.*

Jiný hlas: Je možno namítnout, že zdaleka ne všechny metafory jsou takto nové a tvořivé, aby dovolovaly celý tento složitý výklad.

Jiný hlas: *Many metaphors are rather superficial or stereotyped.*

Jiný hlas: Velmi mnoho metafor je buď povrchních, anebo jsou stereotypizovány.

Jiný hlas: *And certainly there are metaphors that can be better described in terms of the comparison or the connotation view.*

Jiný hlas: A zajisté je celá řada metafor, které je možno lépe popsat těmi předchozími teoriemi, těmi pohledy, to jest na základě srovnání anebo konotace.

Jiný hlas: *But on the whole, the interaction view describes the central features and the central possibilities of metaphor in a very convincing way.*

Jiný hlas: Ale přesto přese všechno tato třetí teorie popisuje metaforu v širokém smyslu nejvhodnějším a nejpřesvědčivějším způsobem.

Jiný hlas: *Now, to come to my main topic, one important aspect of the interaction view is that it makes clear that there is a problem with metaphorical truth.*

Jiný hlas: A teď přicházíme k tomu hlavnímu tématu, totiž vidíme, že to je skutečný problém pravdy v metafoře, chceme-li mluvit o metaforické pravdě nebo o pravdivosti metafor.

Jiný hlas: *And by truth, by metaphorical truth, I now mean the truth of metaphorical statements.*

Hejdánek: A metaforickou pravdou teď míním pravdu metaforických vyjádření.

Jiný hlas: *If metaphors serve to illuminate and highlight certain aspects, is there a way of evaluating this procedure from a cognitive point of view?*

Hejdánek: Jestliže metafora slouží k tomu, aby osvětlila a zdůraznila určitou stránku skutečnosti, je nějaký způsob, jak tuto proceduru vyhodnotit z kognitivního hlediska?

Jiný hlas: *And from a cognitive point of view means here as a contribution to knowledge.*

Hejdánek: A kognitivním hlediskem se tu myslí jako příspěvek k poznání.

Jiný hlas: *All the world is a stage and all the men and women merely players, one of the characters of Shakespeare says.*

Hejdánek: Celý svět je jeviště a všichni lidé jsou herci, jak někde říká Shakespeare.

Jiný hlas: *What kind of play is life, one may ask?*

Hejdánek: Jaký druh hry je život, můžeme se ptát?

Jiný hlas: *Is it a tragedy or is it a comedy, a farce?*

Hejdánek: Je to tragédie nebo komedie, fraška?

Jiný hlas: *As a matter of fact, life has been called by philosophers, poets and essayists all kinds of things.*

Hejdánek: Ve skutečnosti filosofové, básníci a další nazývali život nejrůznějšími jmény.

Jiný hlas: *A tragedy, a comedy, a school, a madhouse, a masked ball, a journey in many Christian allegories, for instance.*

Hejdánek: Tragédie, komedie, škola, blázinec, maškarní bál, cesta – jako v mnoha křesťanských alegoriích například.

Jiný hlas: *Can it be a school, can life be a school and a madhouse?*

Hejdánek: Může být život školou a blázcem?

Jiný hlas: *A tragedy and a comedy?*

Hejdánek: Tragédií a komedií?

Jiný hlas: *Or can only some of these metaphorical ascriptions be true?*

Hejdánek: A nebo mohou být jen některé z těchto metafor pravdivé?

Jiný hlas: *And if so, how to decide?*

Hejdánek: A jestliže tomu tak je, jak máme rozhodnout?

Jiný hlas: *Are perhaps they are only ways to express an attitude of optimism or pessimism?*

Hejdánek: A nebo to má naznačit jenom jakýsi směr, postoj optimismu či pesimismu?

Jiný hlas: *Of happiness or gloom?*

Hejdánek: Štěstí nebo beznaděje?

Jiný hlas: *Of sympathy or antipathy, etc., and thus without any cognitive import all together.*

Hejdánek: Sympatie nebo antipatie a tak dále, a to bez jakéhokoliv významu pro poznání?

Jiný hlas: *In their own way, the other main theories of metaphor also lead to the consideration of metaphorical truth. That is the comparison and connotation view.*

Hejdánek: I ty ostatní dvě teorie, ty hlavní dvě, také vedou k úvahám o metaforické pravdě. Jde o teorii srovnávací a konotační.

Jiný hlas: *But again, one might say that the interaction view puts the problem in the most convincing way.*

Hejdánek: Ale ten interakční koncept představuje ten problém nejpřesvědčivěji.

Jiný hlas: *Indeed, there have been prominent philosophers who have defended the view that metaphors have no role to play in the development of knowledge.*

Hejdánek: Vždyť existovali filosofové, kteří tvrdili, že metafory nehrají žádnou roli v rozvoji poznání.

Jiný hlas: *I mention some of them in the beginning of my paper, Hobbes, for instance, Locke.*

Hejdánek: Zmínil jsem některé z nich v úvodu svého textu, Hobbes například, Locke.

Jiný hlas: *The main present views, however, are much more tolerant.*

Hejdánek: Hlavní současné názory jsou mnohem tolerantnější.

Jiný hlas: *Most modern theorists accept metaphor as an important means in the development of knowledge.*

Hejdánek: Většina současných teoretiků chápe metaforu jako významný prostředek rozvoje poznání.

Jiný hlas: *Warnings as to the falsifying character of metaphors are hardly heard anymore from the philosophical side.*

Hejdánek: Varování před tím falšujícím charakterem metafor v jejich falšování skutečnosti jsou už velmi řídká na filosofické straně.

Jiný hlas: *But it has to be acknowledged that even in the view that metaphor is important to knowledge, one is sometimes unwilling to ascribe truth to metaphorical statements.*

Hejdánek: Ale i tam, kde se připouští, že metafora má význam pro poznání, a tedy pro pravdu, pro pravdivost, tam sice nebývá přítomna ochota přiznat pravdivost metaforickým vyjádřením.

Jiný hlas: *There still is much uneasiness about this.*

Hejdánek: Pořád ještě je zde v tomto ohledu značná nepohoda nebo nejistota.

Jiný hlas: *One extreme symptom of this is the standpoint of Donald Davidson.*

Hejdánek: Jedním extrémním symptomem toho je stanovisko Donalda Davidsona, jednoho z nejvýznamnějších amerických filosofů v dnešní době.

Jiný hlas: *...who has defended the position that there is no metaphorical meaning altogether.*

Hejdánek: Který obhajoval názor, že neexistuje žádné metaforické mínění nebo metaforický význam vůbec. Že vůbec neexistuje nic takového jako metaforický význam.

Jiný hlas: *Metaphors simply mean what they literally mean.*

Hejdánek: Metafora znamená prostě jenom to, co znamená doslova.

Jiný hlas: *As such, they may be very useful and thought-provoking and stimulating, even from a cognitive point of view, but asked whether they are true or false, one should simply answer false.*

Hejdánek: Jako taková může být velice užitečná, inspirující a přínosná, dokonce i z poznávacího hlediska, ale pokud se tážeme po pravdivosti nebo nepravdivosti, je možno odpovědět jediné, že totiž je to nepravdivé.

Jiný hlas: *The world is no stage, after all.*

Hejdánek: Svět přece není jeviště v žádném smyslu.

Jiný hlas: *I now request what kind of school of philosopher is this prominent philosopher? Davidson: analytical philosopher.*

Hejdánek: Analytický filosof.

Jiný hlas: *From page 3 of my paper, I have tried to consider the matter systematically. Let me summarize.*

Hejdánek: Od třetí stránky jsem se pokusil o tom uvažovat systematicky. Dovolte mi to shrnout.

Jiný hlas: *In many cases, there doesn't seem to arise any difficulty. Firstly, that is when the metaphor is largely conventional.*

Hejdánek: V mnoha případech se nezdá, že by v tom byla nějaká potíž. Za prvé to jsou ty případy, kdy ta metafora je víceméně konvenční.

Jiný hlas: *The second case is more interesting. Here a certain terminological system or cluster is involved.*

Hejdánek: Druhý případ je mnohem zajímavější. Tady je už přítomen nějaký ten terminologický systém.

Jiný hlas: *In English for instance, certain contrary terms like rich and poor, high and low, quick and slow, may be used in a metaphorical way. And then we get for instance high status versus low status, a rich idea versus a poor idea, etc.*

Hejdánek: Když se dostaneme do angličtiny, tak určité pojmy nebo určité výrazy jako „bohatý“ a „chudý“, „vysoký“ a „nízký“, „rychlý“ a „pomalý“ a tak dále jsou hodně používány metaforicky. Mluvíme o bohatých státech a chudých státech, nebo mluvíme o bohaté myšlence a chudé myšlence, o postavení v nějaké struktuře a tak podobně.

Jiný hlas: *In those cases, there is a kind of interpretive rule: look for the relevant terminological cluster or opposition and apply this to the subject under discussion.*

Hejdánek: Tam je možno použít jednoduché pravidlo přiřazením těch opaků a máme klíč k porozumění.

Jiný hlas: *In many cases there does not arise any doubt about the intended meaning, such that a judgment about truth and falsity may be possible.*

Hejdánek: V naprosté většině případů nevznikají žádné pochybnosti o tom, co bylo míněno a v jakém smyslu to bylo myšleno, takže to lze posuzovat.

Jiný hlas: *But then one should qualify this conclusion in certain ways. The user of a metaphor, exactly by using a metaphor, may wish to indicate that he is not prepared to maintain the expressed opinion quite seriously.*

Hejdánek: Pokaždé musíme kvalifikovat takový závěr. Už to, že užíváme metaforu, naznačuje, že situace není brána s plnou odpovědností vyjadřovatele.

Jiný hlas: *That may be done explicitly by means of phrases like 'so to speak' or 'as it were', but the same may also be a matter of implicit understanding.*

Hejdánek: Je to vidět z toho, že používáme velmi často taková slova jako „abychom tak řekli“ nebo „jakoby“ a podobně. Nicméně stále ještě je tu něco...

Jiný hlas: *That is, speakers of metaphors have in certain circumstances a conventional right to say that they didn't have any serious intention to maintain a truth claim after all.*

Hejdánek: Ten, kdo používá metaforu, naznačuje už tím, že používá metaforu, že si nedělá nárok na vyčerpání, nevyčerpá to téma, k němuž se vyjadřuje.

Jiný hlas: *Further, in discussions about the truth or falsity of a metaphor, there may easily arise a tendency to fall back on literal expressions. In discussion about the truth or falsity of a metaphor – is a metaphor true or false, what do you mean and is it true – one easily falls back on literal expressions in further elucidations.*

Hejdánek: Aha, když uvažujeme o pravdivosti metafor, když se tážeme po pravdivosti metafory, co to znamená, když se k tomu vracíme a vracíme se k tomu vyjádření, k tomu smyslu... [nesrozumitelné]

Jiný hlas: *If some speakers differ as to the import of a metaphor and therefore as to its truth or falsity, they may be inclined to use literal expressions as their common ground or fixed frame of reference.*

Hejdánek: Když se dva mluvčí nemohou dohodnout o platnosti či neplatnosti nějaké metafory, tak

rekurence k literárnímu významu oněch slov se stává jejich společnou bází, na které se shodnou.

Jiný hlas: *Indeed, one important function of literal expressions is that they may facilitate mutual agreement.*

Hejdánek: Vlastně ten literární nebo doslovný význam slov slouží hlavně k tomu, aby se lidé snáz mohli domluvit, čili aby usnadnil to vzájemné porozumění.

Jiný hlas: *But this need not diminish the capacity of metaphorical expressions to state the truth.*

Hejdánek: Ale to nijak nezmenšuje schopnost metaforického vyjádření postihnout pravdu.

Jiný hlas: *On the contrary, it furnishes a basis for this, if necessary.*

Hejdánek: Naopak, funguje jako základ té možnosti toho metaforického postižení pravdy.

Jiný hlas: *And further still, if the meaning of a metaphor is unclear, one may elucidate its meaning by maximizing its truth value. In explaining the meaning of a metaphor, one may also attempt to realize this by maximizing its truth value.*

Hejdánek: Čili k tomu, abychom vysvětlili, objasnili metaforu, to můžeme často dělat tak, že maximalizujeme její pravdivostní hodnotu.

Jiný hlas: *This differs essentially from the situation with literal statements.*

Hejdánek: To se podstatně liší od situace u těch literárních, doslovných výroků.

Jiný hlas: *Literal statements have a meaning largely independent of their truth or falsity.*

Hejdánek: Ty doslovné výroky jsou v podstatě nezávislé na své pravdivosti či nepravdivosti.

Jiný hlas: *We say, for instance, „Tomorrow it will be raining,” or „In the room there are a table and seven chairs.”*

Hejdánek: Říkáme třeba: *Zítřka bude pršet*, nebo: *V místnosti je sedm židlí*.

Jiný hlas: *And those statements mean what they mean, whether they are true or not. We can investigate their truth or falsity afterwards.*

Hejdánek: A ty výroky prostě znamenají to, co znamenají, nehledě na to, jestli jsou pravdivé, nebo ne. Jejich pravdivost či nesprávnost můžeme prověřit dodatečně.

Jiný hlas: *With metaphors, it is sometimes different. We may explain a metaphorical meaning just by asking what interpretation would make it true. That is, in looking for what it means, we may look for what would make it true.*

Hejdánek: U metafor je to někdy jinak. Metaforu můžeme interpretovat v reálu tím, že se ptáme, v jakém smyslu může být pravdivá. Tím, že se díváme na to, co je za tím. Když hledáme význam metafor, tak se orientujeme na to, v čem by mohla být pravda.

Jiný hlas: *Think again of our life metaphors: „Life is a stage,” „Life is a tragedy,” „Life is a comedy.” When we are unclear about their meaning, we may easily ask: what are the aspects of life mostly in accordance with the metaphor?*

Hejdánek: Vzpomeňte zase na ty naše životní metaforu: *Život je jeviště*, *Život je tragédie*, *Život je komedie*. Když nevíme, co to znamená, tak nejsnáze se ptáme, jaké jsou vlastnosti života, které se nejvíce podobají nebo jsou obdobné vlastnostem těchto her.

Jiný hlas: *And in finding such aspects, we conclude: so that is what the metaphor apparently meant.*

Hejdánek: A když tyhle ty obdoby najdeme, tak uzavíráme, že to je to, co ta metafora měla na mysli.

Jiný hlas: *And if we do not find any aspects at all in accordance with the metaphor...*

Hejdánek: A když ovšem tam nenajdeme nic takového, co by bylo ve shodě s metaforou...

Jiný hlas: *...we may not conclude the metaphor is false, but the metaphor has no meaning. This is not a metaphor at all, but nonsense. Think of the example in the paper, „Life is a swimming pool.” If we don't find any swimming pool aspects of life, we say the metaphor is nonsense. It is not a false metaphor, but it is nonsense.*

Hejdánek: ...tak nemůžeme uzavírat, že metafora je nesprávná, lživá, nýbrž že ta metafora nemá smysl. To není metafora, ale nesmysl. Příklad: *Život je plavecký bazén*. Když nenajdeme nic společného, tak to není lživá metafora, ale je to nesmysl.

Jiný hlas: *Briefly, there is a tendency not to acknowledge certain metaphors as meaningful but false. They can have full meaning only by being true. Only if we have found the sense in which they are true.*

Hejdánek: Zkrátka je tu tendence neuznávat metafory, které mají smysl, ale jsou lživé. Ty metafory mají plný smysl pouze tehdy, když jsme našli ten smysl, ve kterém jsou pravdivé.

Jiný hlas: *If it is false, is it then meaningless? If we don't find a sense in which it can be true, we incline to not accept it as a metaphor at all, but to consider it as nonsensical.*

Hejdánek: Když ale nemůžeme najít takový smysl metafory, to jest nemůžeme najít, jak pochopit metaforu jako pravdivou, tak jsme nakloněni mít za to, že je to nesmysl.

Jiný hlas: *But these qualifications notwithstanding, metaphors can be true after all.*

Hejdánek: Ale těmito kvalifikacím navzdory, metafory mohou být pravdivé.

Jiný hlas: *This applies even to new creative metaphors.*

Hejdánek: A to platí dokonce i pro nové tvůrčí metafory.

Jiný hlas: *One does use metaphors to make statements. They are used to state the truth.*

Hejdánek: Metafor se používá k tvrzením. Používá se jich k tomu, aby se jimi tvrdila pravda.

Jiný hlas: *For instance, philosophy bristles with metaphors used with the aim of stating, defending, arguing, or elaborating a view considered to be true.*

Hejdánek: A on si stěžuje, jo, to je to *bristles*, že filosofie se hemží, nebo jsou plny toho, aby se používalo metafor jako k tvrzení, k hájení, k dokazování nebo k rozvíjení nějakého názoru, který se pokládá za pravdivý.

Jiný hlas: *For instance Hobbes, Nietzsche, Bergson, Sartre.*

Hejdánek: No, tam má toho Nietzscheho a pod., že jo. Ten text je tady někde dál. Řekni to ještě jednou česky, já si odpočinu.

Jiný hlas: Že filosofie se hemží metaforami, které se používají za účelem tvrzení, obhajoby, dokazování nebo rozvíjení nějakého názoru, o kterém se má za to, že je pravdivý.

Jiný hlas: *Yeah. I am nearly at the end, but I think it is best to make a brief pause. Yes, I understand.*

Perhaps all others would also go on with... Yeah, I am near the end, but I think it is best to make a brief pause, yes. Okay, and then I think in 10 minutes it will be finished. Okay. Ten minutes and after the pause we start again.

Jiný hlas: Deset minut a pak se zastaví.

Jiný hlas: *Philosophy bristles with metaphors used with the aim of stating, defending, arguing or elaborating a view considered to be true. And I think you had already translated it. For instance Hobbes, Nietzsche, Bergson, Sartre, Austin, Nelson Goodman, Quine.*

Hejdánek: Předtím to bylo Hobbes, Nietzsche, Bergson, Sartre, Austin, Nelson Goodman, Quine.

Jiný hlas: *Metaphors also frequently occur in the expositions of current scientific theories.*

Hejdánek: Metafory se běžně vyskytují také ve výkladu vědeckých teorií.

Jiný hlas: *And even in the development of new scientific theories, metaphor plays a role by metaphorically guessing at the truth, as some philosophers and historians of science have amply shown.*

Hejdánek: A dokonce i v rozvoji nových vědeckých teorií hraje metafora významnou roli tím, že metaforicky hádá pravdu, jak někteří filosofové a historikové vědy jasně ukázali.

Jiný hlas: *One reason why some theorists of metaphor are so reluctant to admit this is the very narrow scope they allow to truth in the literal sense anyhow.*

Jiný hlas: Proč se tomu někdo brání, je to, že oni to prostě nevnímají.

Jiný hlas: *Excuse me, is it somewhere in... perhaps it will be better if I shall... yeah. That follows it. Yeah. That is on page 10. Line 10 from the bottom of the page. We have only the articles for... article four.*

Jiný hlas: Je to na předposlední straně, jo, ta předposlední celá strana, ta poslední už má ty poznámky, jo. No a je to tady někde. *Page 10, line 10 from bottom of the page.*

Jiný hlas: *If you would translate the whole paragraph till interesting problem.*

Jiný hlas: Tak například jestliže pouze velmi malá skupina, tedy jde o testovatelný nebo faktický výrok, je

považován za literárně správný nebo pravdivý, pak většina metaforických výroků ztrácí svůj nárok na pravdu. Ale pak naprostá většina doslovných výroků, které jsou normálně považovány za pravdivé, [nesrozumitelné]. To by zřejmě byla opravdu nezajímavá... to by bylo nezajímavé, zcela nezajímavé řešení zajímavého problému.

Jiný hlas: *Thank you. The view that metaphorical statements can be true...*

Jiný hlas: Názor, že metaforické výroky mohou být pravdivé...

Jiný hlas: *...can also be stated in terms of linguistic conventions.*

Jiný hlas: ...mohou být zároveň formulovány v podobě lingvistických konvencí.

Jiný hlas: *It amounts to the observation...*

Jiný hlas: Odkazuje to k pozorování...

Jiný hlas: *...that the speakers and writers of a natural language...*

Jiný hlas: ...že promlouvající nebo píšící v přirozeném jazyce...

--- (1983-10-17 J. J. A. Mooij - Metafora (2) [LVH152VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: I should now translate from page 11, first paragraph, the points 1, 2, 3, that is from line 4 from above. 1. *To state a view by metaphorical means* et cetera, till the end of the paragraph. *To state... To state...*

Neither is it surprising that such conventions do exist.

Hejdánek: Ani nikterak nepřekvapuje, že takové konvence existují.

Jiný hlas: Since they serve the interests of the speakers.

Hejdánek: Protože slouží zájmům mluvčích.

Jiný hlas: It is a common interest of people involved in oral or written communication to be able to state a truth in metaphorical terms.

Hejdánek: Je to obecný zájem lidí, který je obsažen v mluveném nebo psaném projevu, aby byli schopni vyjádřit pravdu v metaforických pojmech.

Jiný hlas: That is, to use metaphor without at once condemning themselves of uttering false or nonsensical, though perhaps suggestive statements.

Hejdánek: To znamená užít metaforu, aniž by předem byla odsouzena jako falešná nebo nesmyslná, ačkoli nebo snad vyjadřující sugestivní výroky.

Jiný hlas: The interest is partly social and partly cognitive.

Hejdánek: Ten zájem je částečně sociální a částečně poznávací.

Jiný hlas: Partly social for it serves the aim of vivid conversation without automatically impeding any truth claim one might wish to maintain.

Hejdánek: Zčásti sociální, protože slouží cíli živé konverzace, aniž by se okamžitě dělal nárok na pravdivost, [nesrozumitelné] nárok na pravdivost, který se chce udržet.

Jiný hlas: It is partly cognitive for it serves the aim of extending our knowledge by speculation or theorizing along new paths without abolishing the common commitments current in *cognitive discourse*.

Hejdánek: Je zčásti poznávací, protože slouží cíli rozšiřování našich znalostí tím, že se teoreticky nebo spekulativně otvírají nové cesty, aniž by se zrušily obecné závazky běžné v poznávacím *diskursu*.

Jiný hlas: All in all, a metaphor may mean what it most plausibly can be said to express and thus it may be used to state the truth.

Hejdánek: Dohromady metafora může znamenat to, co se tak nejsnáze nejspíše může říct, že říká, a to může být chápáno jako výrok o pravdivosti. To může být chápáno tak, že vyjadřuje pravdu.

Jiný hlas: Thank you. And that's the end of the lecture. You don't need those. Thank you. Thank you very much.

Jiný hlas: *Die kognitive Funktion wird bestimmt durch das Spezifikale, so wie ich es konzipiere, und die kognitive Funktion wäre das Subjekt dieser Konvenienz. Was heißt die kognitive Funktion? Dass Metapher dazu dient, eine Kommunikation, also eine Formulierung für einen Ausdruck. Aber was heißt das: eine kognitive Funktion?*

Es heißt doch gut gesagt, glaube ich, dass die Metapher auch dazu im Stande ist, wahre Sätze zum Ausdruck zu bringen, und außerdem, um es möglich zu machen, neue, immer sondern neue Einsichten zu formulieren.

Metafora teda může říct taky, že dříve se řekly pravdivé věty, a na to ještě formulovat věci nové, tedy jako uvést nové formulace.

When, if metaphor is a useful means in the development and the elaboration of scientific theories and of philosophical views, then I would say that is reason enough to acknowledge its cognitive function apart from all other kinds of communicative functions it may have.

Když je metafora užívána jako užitečný prostředek v rozvoji vědeckých teorií a filosofických výhledů, tak to pokládám za dostatečný důvod k uznání její kognitivní funkce, vedle jiných funkcí komunikativních, které může mít.

Ich spreche Deutsch dazu. Metapher, das ist eine, glaube ich, eine Angelegenheit des sprachlichen Ausdrucks. Also können wir, dürfen wir überhaupt über kognitive Funktion der Sprache sprechen? Also die Sprache spricht, aber wir dürfen nicht sagen, dass die Sprache erkennt. In der Sprache und mit einer Metapher können wir unsere Erkenntnisse ausdrücken. Aber wir können doch nicht, wir können doch nicht durch Metapher erkennen. Die Metapher, das ist ein Ausdruck unserer Erkenntnisse. Aber nicht die Erkenntnisse. Also darf man über kognitive Funktion einer Metapher sprechen? Das ist nur eine Form der Formulierung, eine Form des Ausdrucks. Aber was ausgedrückt wird, das ist doch keine Frage der Metapher.

Metafora je v tomto smyslu záležitost vyjádření, tedy záležitost jazyka. No a můžeme říct, že jazyk má kognitivní funkci, má poznávací funkci? Poznání můžeme vyjádřit v jazyce, ale přece nepoznáváme skrze jazyk. To znamená, platí i pro metaforu, že můžeme metaforou vyjádřit něco, co nedovedeme třeba lépe vyjádřit jinak, ale to, co je vyjádřeno, to poznání, to může být vyjadřováno buď metaforicky, nebo nemetaforicky, ale ta metafora není formou poznání.

Hejdánek: *Ich werde versuchen zu antworten. Ich bin mit Ihnen der Meinung, dass die Metapher ein sprachliches Phänomen ist. Man hat es sonst und anders behandelt, man hat auch gesagt, dass die Metapher im Wesentlichen ein psychisches Phänomen ist und dass das sprachliche Phänomen der Metapher nur der Ausdruck und der Auswirkung ist eines psychischen Phänomens. Das könnte man natürlich untersuchen. In meinem Vortrag bin ich davon ausgegangen, dass es ein sprachliches Phänomen ist. Also darüber ist kein Unterschied zwischen uns.*

Jiný hlas: Souhlasím s tím, že metafora je záležitost jazyka, i když jsou teorie, že je to záležitost psychická, mentální, tedy nejazyková, nikoliv formulační. Já souhlasím s tím, že je to věc jazyková.

Hejdánek: *Aber auch wenn es ein sprachliches Phänomen ist, kann es doch eine wichtige kognitive Funktion haben, aus zwei Gründen, glaube ich. Erstens, weil das Denken vielleicht immer, aber doch in sehr vielen Fällen, in sprachlichen Formen geschieht, dass man sich doch fast nicht vorstellen kann, was das Denken sein würde, wenn man keine Sprache hätte, worin das Denken geschehen könnte.*

Jiný hlas: I když je to tedy jazyková záležitost, může to mít vlastní významnou funkci kognitivní, a to ze dvou důvodů. Zaprvé proto, že myšlení se vždycky děje v jazyce, v jazyce si nemůžeme představit, že by se mohlo dít beze jazyka. Já jsem o tom tady už mluvil s vámi všemi.

Hejdánek: *Zweitens, weil doch das Wissen in wichtigen Aspekten ein kollektives Unternehmen ist, immer sondern in der Wissenschaft, in der Philosophie. Es ist doch nicht ein Individuum, der oder die ein System aus dem Nichts entwickelt. Es ist doch immer eine kollektive Basis vorhanden, und die Wissenschaft und die Philosophie sind kollektive Unternehmen, und das macht es notwendig, um die Erkenntnisse in intersubjektiver Weise festzulegen, und dazu auch dient die Sprache. Und wenn die Sprache die Mittel nicht hätte, um neue Einsichten zu formulieren, zu inkorporieren, dann stockte die wissenschaftliche Entwicklung.*

Jiný hlas: A za druhé to, že věda, myšlení, i jazyk, myšlení i věda nejsou záležitostmi individuální, nýbrž právě kolektivní, a že tedy bez jazyka a bez jazykových prostředků, jako je třeba metafora, by ani to

myšlení, ta věda nebyla možná, že věda a *filosofie* jsou v tomto kolektivním... [nesrozumitelné] špatně rozuměl. Že jsou kolektivním podnikem, nikoliv individuálním podnikem, a že tedy toto dorozumění, nezbytné pro to, aby vůbec věda byla možná, je tam nezbytné, kdyby nebylo možnosti toho jazykového kontaktu, takže by ta věda klopýtala a strnula by, čili že to pro samotné to poznání má význam, tudíž ten metaforický význam.

Jiný hlas: Das ist aber, hat Heidegger zu wenig gesagt. Ich meine, dass die Metapher eine direkte kognitive Funktion hat. Denn es gibt zwei Weisen der Erkenntnis. Die eine ist rational, tedy používá řadu racionálních výrazů, obzvláště ve *filosofii*. Und die andere Weise... benutzt die Metapher, die Bilder. Denn die ist davon überzeugt, dass die rationale Weise unzureichend ist. Wenn ich etwas als Metapher sage, so deute ich damit an, dass ich nicht die Sache an sich, tedy věc přímo, zum Ausdruck bringe, sondern etwas, tedy intenci, die zu der Sache, das heißt zu der Wahrheit führen kann. Pokud chci něco vyjádřit z *kairós*, tak jsem si vědom toho, že smím poznávat jen částečně, jen jako v zrcadle, jak říká svatý Pavel. Tedy jen jako torzo, stückweise nebo partizipativně. Pokud ale tento tendenční problém chci vyjádřit řadou systematických racionálních pojmů, tak zde hrozí nebezpečí, že chci dostat do rukou pravdu o sobě, pravdu samotnou. Například pojmy jako *logos* nebo *alétheia* sugerují, že tu je něco, co přímo nahlížím, co v sobě spočívá, co už je perfektní. *Logos* ist *logos*. Toto přesvědčení je hrozné. Pokud ale řeknu něco metaforicky, například že se Hospodin prochází v nádherné zahradě a mluví s člověkem a člověk před ním prchá a je v úkrytu za stromem, tak je to sice vyjádřeno pohádkově nebo metaforicky, ale je zde pohyb, napětí. Zde vím, že můj výraz je nedostačivý. Že nakonec nejde o mé vyjadřování, o můj výraz, o slovo nebo o frázi, nýbrž o intenci, která povede cestu k slovu, tedy k něčemu, co nikdy v rukou mít nesmím. Ist das zu verstehen?

Jiný hlas: Ja, das ist sehr weit von dem Thema.

Jiný hlas: Ja, ja, ich möchte doch versuchen, etwas dazu zu sagen. Jenom narychlo ještě jednou tuhle druhou část. Ty dvě cesty, ten racionální způsob, tyto systémy, které slouží k ovládání principů, a metaforický způsob, který vyjadřuje věci jakoby v zrcadle, částečně, náznakem. Tento obojetný způsob je nástrojem poznání. Ovšem jestliže nepoužiji metafory nebo něčeho podobného a jestliže se vzhlednu v racionální formulaci, která by měla být jasná, bezobrazná, pak jsem v nebezpečí, že tu pravdu, ke které se chci blížit nebo kterou chci naznačit, chápu jako něco, co lze zformulovat, co lze vyjádřit *expressis verbis*. Kdežto když použiji metafory, pak jsem veden k jakési pokoře, k trpělivosti, čekání a vyhlížení, poněvadž jsem si vědom toho, že vyjadřuji pouze intenci, která k té pravdě má naznačovat, že tedy vůbec nedělám nárok na to, abych tu pravdu pochopil. Pouze vytyčuji jistou cestu, která by k pravdě mohla vést. Takže ten metaforický způsob... metafory nemají smysl, že bychom je nahrazovali racionálními... může mít výsostnou kognitivní funkci, přinejmenším tu negativní, že zabraňují dostačivosti formulace bezobrazné. Ta bezobrazná, racionální formulace budí zdání, jako bychom mohli opravdu jen tak mluvit, jen ji mohli postihnout, což už je blud. Promiň, že ti do toho skočím.

Jiný hlas: To je asi podobné *sofisma* tohle, jako když řeknu, že prsty mají vynikající hudební vlastnosti, alespoň v tom, že zastavují buben.

Ale co nám říká ta pak negativní kognitivní nebo nekognitivní... *negativ kognitive Funktion, das ist eine unkognitive...* [nesrozumitelné] *Ich werde versuchen etwas dazu zu sagen und wenn ich Sie falsch oder unvollständig verstanden habe, korrigieren Sie mich bitte. Zum ersten haben Sie gesagt, glaube ich, dass es rationale und irrationale Weisen gibt...*

Hejdánek: *Nicht rationale, nicht rationale, nicht antirational, sondern eine andere Weise.*

Jiný hlas: *Gut, nicht rationale Weisen des Weltverständnisses gibt. Das möchte ich nicht bestreiten. Ich würde auch sagen, dass in beiden Fällen die Metapher eine nützliche Funktion zu erfüllen hat. Nur möchte ich darauf hinweisen, dass in meinem Vortrag ich doch einen Unterschied gemacht habe zwischen die Meinung, dass die Metapher für die Erkenntnis von welcher Natur auch nützlich ist und die Meinung, dass die Metapher Wahrheit auszudrücken vermag. Jedenfalls gibt es viele, auch heutzutage, gerade heutzutage viele Philosophen, die das erste bestätigen, doch das zweite verneinen. Und vielleicht*

könnte man sagen, dass diese Philosophen anerkennen, dass die Metapher in nicht-rationaler Hinsicht nützlich ist, aber doch gerade nicht, wenn es darum geht, rationale Aussagen zu machen. Ich bin, wie gesagt, der Meinung, dass auch wahre, rational wahre Aussagen mit der Metapher gemacht werden können. Sie würden vielleicht sagen, dass auch in dem nicht-rationalen Weltverständnis Wahrheit so, wenn nicht ausgedrückt, dann doch angedeutet werden kann. Das möchte ich auch gewiss nicht bestreiten. Wenn Sie doch implizieren, und ich habe das jedenfalls so verstanden, dass die Wahrheit etwas Substanzielles ist, das wir nicht vollständig in den Händen bekommen können, aber das doch irgendwo besteht, dann möchte ich sagen, dass jedenfalls der Wahrheitsbegriff, den ich gebraucht habe, nicht diesen substanziellen Charakter hat, dass es nur eine Eigenschaft von Aussagen ist, dass gewisse Aussagen wahr sind oder nicht wahr, und darin erschöpft sich der Wahrheitsbegriff, den ich gebraucht habe. Also ein Teil von dem, was Sie gesagt haben, entzieht sich, glaube ich, dem Problemkreis meiner Erörterungen. Es ist übrigens natürlich ganz verständlich, dass bei vielen christlichen Philosophen, wie Thomas von Aquin und anderen auch, die Problematik der Metapher und der Analogie eine sehr große Wichtigkeit gehabt hat, weil man der Meinung war, dass über göttliche Sachen von den Menschen natürlich nicht adäquat gesprochen werden konnte, dass man nur in Analogien darüber sprechen konnte. Das versteht sich, das verstehe ich auch ganz, darüber braucht, glaube ich, auch kein Unterschied der Meinung zu bestehen, nur dass ich nicht sagen würde, dass die Wahrheit substanziell irgendwo in der Welt oder außer der Welt, aber doch irgendwo besteht. Ich möchte darauf hinweisen, dass ich glaube, dass auch alle rationalen Erkenntnisse nur partial sind. Ich glaube, dass auch wissenschaftliche Theorien nie ein Gebiet wirklich vollständig beschreiben und erklären, dass es immer nur um gewissen Teilaspekten, sehr wichtigen Teilaspekten, aber doch um gewissen Aspekten geht, dass man auch dort nie den ganzen Gebiet in den Händen bekommt. Das sind einige Bemerkungen, die mir eingefallen sind und vielleicht ist es besser, das jetzt erst zu übersetzen, ich weiß nicht, ob es schon viel zu viel war.

Hejdánek: Tak ta pravda tam je ne jako vlastnost... Thomas von Aquin v té věci analogie, on vlastně nemá za to, že by racionální poznání chtělo pravdu pochopit substanciálně, jako něco, co někde ve světě nebo mimo svět je, a co bychom mohli uchopit.

I naše racionální poznání může být zrovna tak částečné a má být jako poznání vyjádřené metaforicky. Takže nevidí protiklad, nějaký základní protiklad nebo výhody nebo nevýhody jednoho způsobu vyjádření, tedy metaforického, nebo vyjádření pomocí určitých racionálních pojmů. Ta pravda tam je ne jako vlastnost... [nesrozumitelné].

Jiný hlas: výpovědí. Dass der Wahrheitsbegriff, den ich gebraucht habe, nicht substanziell war, sondern nur Beziehung hatte auf die Eigenschaft von Aussagen, die Eigenschaft von Aussagen wahr oder falsch zu sein.

Já se tam chtěl ještě u toho zeptat, že jo, co je to tedy způsob té maximalizace té hodnoty pravdy. In Ihrer Vortrag haben Sie gesagt, dass der Begriff Maximization of value, Truth Value? Yes. But for me it's unclear, nicht wahre, klare Antwort, weil zum Beispiel, das ist nur logische Wahrheit oder universale Wahrheit oder Wahrheit im Sinne adaequatio oder im Sinne, wie Sie gesagt haben, aletheia, ja? Oder in analytischer philosophie gibt's was für eine Definition der Wahrheit? In analytischer philosophie, was hält für diesen Begriff? Oder können wir sagen, dass wie Heidegger oder was für filosof hat gesagt: „Dichterisch wohnet der Mensch“, können wir sagen „metaphorisch wohnet der Mensch“? Weil einige filosofie sind Begriffsdichtungen.

Já se chci zeptat tady, se může říci o určitých filosofiích, jako se říká, že básnický – ty, co dělají toho Hölderlina, Trakla a tak – říkají, že básnický bydlí člověk, jestli tedy by se mohlo říct metaforicky bydlí člověk. Do jaké míry koncept pravdy v analytické filosofii prostě drží, když vy teď říkáte, že se omezuje vlastně ta pravda jenom na ten výrok, doopravdy, nebo falešný. Do jaké míry tedy by zpřístupnil i maximalizaci hodnoty pravdy. Co to je maximalizace hodnoty pravdy?

Jiný hlas: Danke sehr. Sie fragten über den Wahrheitsbegriff in der analytischen philosophie. Das ist eine ziemlich komplexe Sache. Natürlich arbeitet man mit der logischen Wahrheit. Wenn analytische filosofen

über die Logik sprechen, dann geht es um die logische Wahrheit. Interessant ist wahrscheinlich nur die Frage, in welchem Sinne sie über empirische Wahrheiten sprechen. Und ich glaube sagen zu können, dass in den meisten Fällen man eine Korrespondenz-, eine adaequatio-Auffassung der Wahrheit hat. Vielleicht nicht so ganz extrem wie im Tractatus Logico-Philosophicus des Wittgenstein, wo die Sätze im strengsten Sinne Abbildungen von Sachverhalten sind, aber doch in etwas gemilderter Form. Wenn die meisten analytischen filosofen eine empirische Aussage eine wahre nennen, dann meinen sie, dass sie übereinstimmt mit den Fakten, mit der Wirklichkeit. Es gibt jedoch analytische filosofen in der pragmatistischen Tradition, die eine viel mehr pragmatische Wahrheitsauffassung haben und die wahre Aussagen nennen Aussagen, die in einerlei, in einigerlei Sinne zum vorteilhaft sind. Ich möchte Wahrheit insbesondere im adaequatio-Sinne auffassen, also wenn ich über Maximalisierung der Wahrheit gesprochen habe, dann habe ich gesprochen über Wahrheit im Sinne der adaequatio-Auffassung. Und dann möchte ich doch behaupten, dass dieser Maximalisierungsprozess ein ziemlich wichtiger und ja, repräsentativer Aspekt unseres Umgangs mit Metaphern ist. Vielleicht darf ich noch einmal den Exemplum, den Beispiel gebrauchen von dem Leben, das eine Tragödie oder eine Komödie oder eine Schule oder eine Reise ist. Wenn man sich fragt, was eine solche Metapher bedeutet, dann ist, glaube ich, doch ein ganz natürlicher Weg, sich das Leben vor dem Geist zu holen und sich zu fragen, was in dem Leben ist so etwas wie eine Tragödie oder eine Komödie. Und wenn man so etwas findet, die Metapher zu interpretieren als eine Beschreibung dieses Aspekts. Und das heißt doch, dass man die Metapher so interpretiert, dass man sie wahr macht. Man macht nicht erst eine Interpretation und sucht dann im Leben, ob es, ob es stimmt. Man sucht erst im Leben die relevanten Aspekte und interpretiert dann die Metapher. Das habe ich, das habe ich gemeint. Und das ist, glaube ich, ein großer Unterschied mit der normalen Weise, worauf man nicht-metaphorische Behauptungen auffasst. Ich, ich hoffe, dass das meine Meinung wenigstens jetzt klar ist. Vielleicht unterschreiben Sie sie nicht, aber doch, das ist, was ich gemeint habe.

Tak k téhle té věci. Tak on říkal, že tu logickou pravdu samozřejmě, obrací se tedy k těm analytickým filosofům a říká, že tedy se vztahují, mají akorát nějaký rozdíl u empirické pravdy, že ano, empirická pravda, jak souvisí se skutečností. Jinak drží pragmatickou tradici. Pragma je tedy podle užitku. Co je člověku dobrého, co je prospěšného, je to pragma, ano, tak to je pravda, co člověk může použít. Tak to je pragmatické pojetí...

Hejdánek: nebo pragmatická tradice u těch analytiků. Jinak on sám v té dřívější drží adekváční, adekváční metodu pravdy, to jsme si vykládali, že je to ten souhlas poznání se skutečností a tak dále. A při té maximalizaci hovoří o tom, že ta maximalizace těch hodnot pravdy se děje, když řeknu: můj život je divadlo a tak dále, teď to vystavím při každé té Geste ve svém duchu a teď na to si odpovídám, co v mém životě je něco vlastním, ale co nacházím, co hledám, neustále tam nastává prostě to stupňování čeho, stupňování asi těch výkonů, co v tom životě mám nebo co hledám, a tam by on viděl asi tu maximalizaci, ale nevím, v jakém je to v těch zpětných vazbách, co všechno se tam může dít. A on, jo, a říká, že právě nevlastníme tu interpretaci, my ji jenom hledáme, nebo chceme odhalit. To jsem to vzal opačně, nebo jak k tomu on tenduje. Dobrý, tenduje to k tomu. No, tak se ptejte, přátelé, máte šanci.

Jiný hlas: Und das heißt auch, dass die beiden Metaphern, das Leben ist eine Schule oder das Leben ist eine Irrenanstalt, beide wahr sein können. Ich stellte die Frage von: ist es möglich, dass das Leben das eine und das andere ist? Und wenn man sagt, nun, wir fassen die Metapher in solcher Weise auf, dass sie beschreiben, was damit übereinstimmt, dann ist es doch möglich, nicht sicher natürlich, aber dann ist es doch möglich, dass es in das Leben Aspekte gibt, die für die Beschreibung Schule zutreffend ist und dass es auch...

--- (1983-10-17 J. J. A. Mooij - Metafora (2) [LVH152VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Hejdánek: ...die Wahl oder falsch, denke ich, dass man das jedenfalls auch oft tut. Und wenn jemand verteidigt, dass diese Sätze doch Urteile ausdrücken, dann möchte ich das natürlich nicht bestreiten. Nur möchte ich sagen: Entweder das Urteil ist von ganz nicht-verbalen, nicht-sprachlicher Art, und dann kann

man den Begriff der *Metapher* überhaupt nicht mehr anwenden, oder man meint etwas, was man auch wieder mit sprachlichen Mitteln ausdrücken kann. Und das geschieht natürlich oft: Jemand hat etwas gesagt in einer metaphorischen Behauptung in meinem Sinne des Wortes, und ein anderer fragt: „Was meinen Sie eigentlich?“ und er expliziert. Und dann mag es sein, dass er eine buchstäbliche Explikation gibt. Ich habe darauf hingewiesen, dass es eine gewisse Tendenz gibt, wenn eine *Metapher* nicht verstanden wird, zu versuchen, es in buchstäblicher Sprache auszudrücken. Und dann kann es natürlich sein, dass der neue sprachliche Ausdruck nicht metaphorisch mehr ist, aber da hat man die erste durch eine zweite, durch eine andere substituiert. Dann kann man dasselbe meinen, aber im ersten Fall hat man es mit einer metaphorischen Behauptung ausgedrückt und im zweiten Fall mit einer buchstäblichen.

Jiný hlas: Takže to vypadá zhruba tak, že vy mu rozumíte, ale ono by to chtělo asi ještě trošičku blíž... No, já bych to krátce přeložil.

Hejdánek: Ja, danke, ja.

Jiný hlas: Jeden z těch mladších účastníků říká, že je přece možné, že někdo řekne nejdřív něco metaforicky a pak se ten druhý zeptá, co to je, a on to explikuje. A to druhé vysvětlení už není metaforické, ale to ještě neznamená, že to nebyla metafora předtím. A prostě ta původní metaforičnost už v tom není. [nesrozumitelné]

Tady jde o to, jestliže vy mluvíte o něčem jiném, definujeme...

Ještě jednou k tomu kohoutu: když vy mluvíte o vodovodním kohoutku a o tom druhém kohoutovi...

Kdybych jenom vyslovil to slovo *Hahn*, tak já nevím, v jakém smyslu to slovo slyším nebo používám. A teď budu mluvit o tom kohoutu s hřebenem. Intencionálním předmětem toho slova kohout je zde tedy kohout s hřebenem. Intenzionální předmět jména nebo slova kohout je, co to je, je obecná skutečnost kohoutovství, něco takového.

A když budu mluvit o vodovodním kohoutku, tak se mi tam tenhle kohout s hřebenem nebude žádným způsobem plést a intencionální předmět bude něco úplně jiného. A tenhle původní význam živého kohouta v tom nebude vůbec přítomen.

A je jasné, že tohle nemá s metaforou nic společného.

Já bych chtěla vědět, jaký je vztah mezi intencionálním předmětem a slovem, tedy v sázce.

Já jsem chtěl vědět, v tom smyslu, v jakém v jistém kontextu vodovodní kohoutek je něco jiného než živý kohout, jaký rozdíl nebo jaký vztah existuje, když řeknu pes, jednou v kontextu „pes je na zahradě“ nebo „ve své boudě“ a v druhém případě „život je pes“. V češtině to má svou tradici, v němčině nebo angličtině nevím. Tedy existují v obou případech různé intencionální předměty a nikoli směsice dvojích věcí. Tak asi.

Hejdánek: Ja. Erstens über die *Homonyme*. Ich glaube, manche *Homonyme* sind metaphorischer Herkunft. Das ist wahrscheinlich doch der Fall gewesen, nicht alle. Wahrscheinlich das deutsche Wort *Arm*, was dies bedeuten kann und was auch ein Adjektiv ist, ein armer Mann. Das sind wahrscheinlich Wörter, die etymologisch gar nichts miteinander zu tun haben. Das ist wahrscheinlich ein *Homonym*, der nichts mit einer *Metapher* zu machen hat, aber in manchen anderen Fällen ist das der Fall.

Jiný hlas: Když hovoří o homonymu, některá homonyma skutečně jsou založena na metafoře, jiná nikoli. Německé *Arm*, paže, a znamená zároveň ubohý, vypadá dost tak, že to spolu nemá co dělat, že? Ale v případě toho kohouta, tam je ta metaforičnost zjevná.

Hejdánek: Und wenn sie *metaphorischer* Herkunft sind, kann es sich handeln um tote *Metaphern* und vielleicht eben mit der Möglichkeit, sich wiederum lebendig zu machen.

Jiný hlas: Jedná se tam o ty mrtvé metafory a můžeme je zase oživit.

Hejdánek: Aber dann wahrscheinlich der wichtigste Teil Ihrer Frage, was man meinen kann mit einer metaphorischen Aussage wie „das Leben ist ein Hund“. Und ich glaube wirklich, dass man die tschechische Sprache kennen muss, gewisse idiomatische Besonderheiten, bevor man die Aussage verstehen kann. Ich jedenfalls habe vielleicht doch eine Ahnung, aber gewiss keine Gewissheit darüber, was das bedeutet. Aber was das auch bedeutet, so kann man sagen, dass ein *intentionaler* Objekt, ein

intentionaler Objekt... ja... das Objekt... der Objekt... ein *intentionaler* Objekt wie Meinung ist... doch würde ich sagen, dass es jedenfalls ein komplexer Objekt ist und dass es wie viele andere *intentionale* Objekte doch auch zusammengesetzter Natur ist und dass auch der *intentionaler* Objekt, das mit dem Wort „Hund“ in buchstäblicher Sprache gemeint ist, im Spiele ist. Der verschwindet nicht. Wenn er ganz verschwindet, gibt's keine *Metapher* mehr, möchte ich sagen. Dann ist so etwas wie nur der Name, nur der Name im engsten Sinne angewendet auf dem Leben. Wenn es eine *Metapher* gibt, so soll auch die Bedeutung und auch der *intentionale* Objekt mitgemeint sein. Und wie er mitgemeint ist, das ist ja eine der wesentlichen Fragen der *Metapherntheorien*. Und ja, darüber haben die Leute viel geschrieben und darüber zum Beispiel gibt es die *interaction view*, der sagt, wie der komplexe *intentionale* Objekt zusammengesetzt ist aus den elementaren Objekten.

Jiný hlas: Já doufám všechno... Já to teď nemůžu přeložit. Máme to tady na kazetě, my se k tomu vrátíme, my o tom pak budeme mluvit.

Jiný hlas: Worin auch gerade dies Problem besprochen wird in *Terminologie* der *Monismus* und *Dualismus*. Ich möchte sagen, Sie haben eine monistische *Metaphernauffassung* und ich bin der Meinung, dass es besser ist, eine dualistische Auffassung zu haben.

To je pro mě dualismus a monismus.

Wir sind äußerst dankbar für Ihren Vortrag, für Ihre ganze Bemühung, zu uns zu kommen. Wir waren sehr froh, dass Sie auch mit uns diskutiert haben a budeme doufat, že se tady budeme mít příležitost ještě v budoucnu znovu vidět. Takže děkujeme mnohokrát.

Sie haben mir Kraft gegeben, mich zu schicken. Und herzlichen Dank, herzlichen Dank. Ich habe mich sehr gefreut. Ich fand es nicht nur sehr interessant, aber auch sehr eindrucksvoll. Herzlichen Dank.

Byla to akademie v Mariánských Lázních. My jsme si tady udělali prostor, je tady zápis do toho, takže dnes bude snad lépe, když odejdete o málo dřív před nimi, jinak musíme tady chvíli počkat, až se to tady vyřídí.